

ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ
ІВАНА КОЖЕДУБА

ПОЛОЖЕННЯ

про особливості організації освітнього процесу у вищих
військових навчальних закладах Міністерства оборони
України та військових навчальних підрозділах вищих
навчальних закладів України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ

Міністерства оборони України

20.07.2015 № 346

I. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає особливості організації та здійснення освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України (далі - ВВНЗ) та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України (далі - ВВП ВНЗ).

1.2. ВВНЗ (ВВП ВНЗ) - навчальний заклад державної форми власності, який здійснює на відповідних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів, докторантів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Структура ВВНЗ (ВВП ВНЗ), статус і функції його структурних підрозділів визначаються статутом ВВНЗ та положеннями про відповідні структурні підрозділи.

1.3. Освітня діяльність у ВВНЗ (ВВП ВНЗ) проводиться з метою забезпечення здобуття вищої та післядипломної освіти, задоволення інших освітніх потреб курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів, докторантів. Вона здійснюється на підставі ліцензій на здійснення освітньої діяльності та передбачає видачу випускникам ВВНЗ (ВВП ВНЗ) документів про вищу освіту державного зразка за акредитованою освітньою програмою.

1.4. Освітній процес - це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої військової освіти і науки, що проводиться у ВВНЗ (ВВП ВНЗ) через систему науково-методичних, педагогічних, навчально-виховних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей в осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітній процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, послідовності та безперервності, незалежності від втручання будь-яких політичних партій, рухів, громадських та релігійних організацій і здійснюється на засадах компетентнісного підходу.

1.5. Освітній процес у ВВНЗ (ВВП ВНЗ) забезпечує можливість здобуття курсантами (слухачами, студентами) загальних та професійних компетентностей у гуманітарній, соціальній, науково-природничій, технічній та військовій сферах, необхідних для професійної діяльності, та їх інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку.

Підготовка військових фахівців у ВВНЗ (ВВП ВНЗ) здійснюється за очною (денною), заочною (дистанційною) формами навчання.

Курсанти (слухачі, студенти) очної (денної) форми навчання та слухачі (студенти) заочної форми навчання під час проведення навчального збору зобов'язані відвідувати всі заняття згідно з розкладом занять і своєчасно виконувати навчальні завдання згідно з робочим (індивідуальним) навчальним планом та робочими програмами навчальних дисциплін.

1.6. Стандарти освітньої діяльності - це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу ВВНЗ (ВВП ВНЗ) і наукової установи.

Стандарти освітньої діяльності розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності та є обов'язковими до виконання всіма ВВНЗ (ВВП ВНЗ), а також науковими установами.

1.7. Стандарт вищої військової освіти - це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності ВВНЗ (ВВП ВНЗ) за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності. Він використовується для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності ВВНЗ (ВВП ВНЗ).

Стандарти вищої військової освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності Міністерством оборони України та затверджуються Міністерством освіти і науки України за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

До стандартів вищої військової освіти також належать додаткові компоненти змісту військової освіти, навчання, оцінювання якості результатів їх освітньої діяльності, які включають професійні частини освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми для кожного ступеня вищої освіти за кожною спеціалізацією підготовки військових фахівців відповідного ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Стандарти вищої військової освіти за спеціалізацією розробляються у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) за участю представників замовника на підготовку військових фахівців, погоджуються з Департаментом військової освіти та науки Міністерства оборони України та затверджуються керівником органу військового управління, який є замовником на підготовку військових фахівців.

Зміст вищої військової освіти - це обумовлені метою і потребами держави, суспільства та Збройних Сил України вимоги до компетентностей, світогляду, громадських, професійних якостей майбутніх військових фахівців, що формуються у ході освітнього процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) відповідно до вимог стандартів вищої освіти.

Зміст вищої військової освіти формується з урахуванням:
пріоритетів національних інтересів і національної безпеки;
змін, що відбуваються в економіці, політиці, соціальних відносинах і суспільній свідомості;

новітніх досягнень науки, техніки, технологій і культури, що забезпечують широкий науковий кругозір військового фахівця;

перспектив розвитку воєнної науки, озброєння та військової техніки, способів ведення збройної боротьби.

1.8. Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма підготовки військових фахівців - це система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі - ЄКТС), необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного рівня вищої освіти.

1.9. Основними нормативними документами ВВНЗ (ВНП ВНЗ), що регламентують навчання курсантів (слухачів, студентів) за конкретною спеціальністю (спеціалізацією), є навчальний план і робочий навчальний план, програми навчальних дисциплін і робочі програми навчальних дисциплін, графік-календар навчального процесу та розклад навчальних занять.

Розробка робочого навчального плану, робочих програм навчальних дисциплін, графіка-календаря навчального процесу, розкладу навчальних занять та їх коригування здійснюються на підставі наказу керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) щодо організації освітньої діяльності на наступний навчальний рік.

1.10. Навчальний план підготовки військових фахівців ВВНЗ (ВНП ВНЗ) визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення навчальних дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Навчальний план підготовки військових фахівців розробляється за відповідним рівнем вищої освіти структурним підрозділом ВВНЗ (ВНП ВНЗ) (факультетом, кафедрою) під методичним керівництвом та у взаємодії з навчальним відділом (частиною, відділенням) на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми для кожного ступеня вищої освіти за кожною спеціальністю (спеціалізацією). З метою врахування вимог замовника ВВНЗ (ВНП ВНЗ) розподіляє обсяг навчального часу між навчальними дисциплінами та видами проведення навчальних занять на підставі переліку компетенцій і вимог до практичної підготовки випускників, визначених замовником на їх підготовку.

Навчальний план ухвалюється вченою радою ВВНЗ (ВНП ВНЗ), підписується керівником структурного підрозділу, погоджується із заступником керівника (начальника)

ВВНЗ з навчальної (навчальної і наукової) роботи та затверджується керівником (начальником) ВВНЗ.

Для ВВП ВНЗ навчальний план за спеціальністю (спеціалізацією) підготовки затверджується керівником ВНЗ.

Під час розроблення навчальних планів підготовки військових фахівців у ВВНЗ (ВВП ВНЗ) дотримуються таких вимог:

навчальний план розробляється на весь строк навчання курсантів (слухачів, студентів) у ВВНЗ (ВВП ВНЗ) за кожним рівнем вищої освіти за відповідною освітньо-професійною (освітньо-науковою) програмою, який поділяється на навчальні роки, кожний з яких має два семестри, тривалість навчального семестру визначається навчальним планом;

обліковою одиницею вимірювання обсягу навчального навантаження курсанта (слухача, студента), необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання, є кредит ЄКТС;

обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин, навантаження одного навчального року за очною (денною) формою навчання становить 60 кредитів ЄКТС;

резерв навчального часу - не менше ніж 2 тижні на рік навчання;

максимальний тижневий бюджет часу навчання курсанта (слухача, студента) становить 54 академічні години, тривалість академічної години - 45 хвилин;

тижневе навантаження курсантів (слухачів, студентів) на виконання навчального плану за освітньо-професійною (освітньо-науковою) програмою становить 45 академічних годин, що дорівнює 1,5 кредиту ЄКТС, середнє тижневе аудиторне навантаження за рік навчання залежить від освітнього рівня підготовки фахівців та не може перевищувати: для початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти та першого (бакалаврського) рівня - 30 годин, для другого (магістерського) рівня - 24 години. При цьому щотижневий час на самостійну роботу курсанта (слухача, студента) складає для початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти та першого (бакалаврського) рівня не менше ніж 15 годин, для другого (магістерського) рівня не менше ніж 21 годину.

З метою розширення знань та поглибленого вивчення окремих навчальних дисциплін, сучасних зразків озброєння, військової та електронно-обчислювальної техніки, відпрацювання навчально-бойових завдань, наукової роботи курсанта (слухача, студента), участі в олімпіадах, конкурсах, конференціях, гуртках (секціях), проведення моделювання і виконання інших творчих завдань щотижня планується 9 годин за рахунок тижневого бюджету часу навчання курсанта (слухача, студента), з яких: до 6 годин для проведення всіх видів навчальних занять, з додатковим зарахуванням навчального навантаження науково-педагогічним (педагогічним) працівникам та не менше ніж 3 години на самостійну роботу.

Кількість заліків повинна бути не більше восьми за семестр (не враховуючи заліків зі стрийової та фізичної підготовки), кількість екзаменів - не більше трьох за семестр (не враховуючи екзаменів зі статутів Збройних Сил України, фізичної підготовки та екзамену на право водіння бойових машин та автомобілів).

1.11. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план.

Робочий навчальний план складається окремо на кожний курс навчання за відповідною спеціальністю (спеціалізацією) та містить графік-календар навчального процесу, назви навчальних дисциплін, розподіл за семестрами навчального часу за всіма формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, індивідуальні завдання, форми контролю, види практик та форми атестації.

Робочий навчальний план розробляється структурним підрозділом ВВНЗ (ВВП ВНЗ) (коледжем, факультетом, кафедрою тощо) під методичним керівництвом та у взаємодії з навчальним відділом (частиною, відділенням), підписується керівником структурного підрозділу (коледжу, факультету тощо), погоджується заступником керівника

(начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з навчальної (навчальної та наукової) роботи та затверджується керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

1.12. Програма навчальної дисципліни визначає роль і місце навчальної дисципліни в підготовці військових фахівців, мету й головні завдання її вивчення, розкриває механізм реалізації мети, змістові модулі та інформаційний обсяг навчальної дисципліни, рівень сформованості вмінь, знань та компетенцій, перелік рекомендованих джерел інформації інших дидактичних та методичних матеріалів, критерії оцінювання знань, форми та засоби діагностики успішності навчання.

Програма навчальної дисципліни розробляється відповідною кафедрою у взаємодії з кафедрою, яка є випусковою за відповідною спеціальністю на кожну навчальну дисципліну, передбачену навчальним планом підготовки військового фахівця, на підставі умінь, змістових модулів, які визначені в освітньо-професійній (освітньо-науковій) програмі підготовки фахівця певної спеціальності (спеціалізації). Програма навчальної дисципліни підписується керівником (начальником, завідувачем) кафедри розробника та ухвалюється вченою радою ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Для кожної спеціальності (спеціалізації) підготовки у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) формується збірник програм навчальних дисциплін, що підписується керівником навчального структурного підрозділу ВВНЗ (ВНП ВНЗ), де здійснюється підготовка військових фахівців за визначеною спеціальністю, погоджується заступником керівника ВВНЗ (ВНП ВНЗ) із навчальної (навчальної та наукової) роботи та затверджується керівником ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

1.13. На підставі програми навчальної дисципліни та робочого навчального плану складається робоча програма навчальної дисципліни.

Робоча програма навчальної дисципліни визначає порядок і послідовність засвоєння змісту навчання, розподіл його за організаційними формами вивчення дисципліни (навчальні заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань, контрольні заходи), конкретизує інформаційно-методичне і матеріально-технічне забезпечення, критерії оцінювання рівня її засвоєння, а також форми та засоби поточного і семестрового контролю.

Структурні складові робочої програми навчальної дисципліни: опис навчальної дисципліни, мета вивчення та завдання навчальної дисципліни, структура та зміст навчальної дисципліни, теми лекційних, групових, семінарських, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи, індивідуальні завдання, методи навчання та контролю, розподіл балів, які отримують курсанти (слухачі, студенти), методичне забезпечення, рекомендована література (базова, допоміжна), інформаційні ресурси.

Розподіл навчального часу дисципліни за семестрами та видами занять у робочій програмі навчальної дисципліни вказується відповідно до програми навчальної дисципліни.

Робоча програма навчальної дисципліни розробляється кафедрою, обговорюється на засіданні кафедри та затверджується керівником (начальником) структурного навчального підрозділу, до складу якого входить кафедра.

Коригування робочої програми навчальної дисципліни здійснюється щорічно до початку нового навчального року.

Зміни, які вносяться після затвердження робочої програми навчальної дисципліни з метою оперативного впровадження у навчальний процес вимог замовників до підвищення якості підготовки офіцерських та старшинських кадрів у ВВНЗ (ВНП ВНЗ), у тому числі щодо посилення практичної складової підготовки військових фахівців, впровадження досвіду бойових дій (антитерористичних операцій), результатів наукових досліджень, удосконалення змісту навчання та методики викладання навчальної дисципліни, нових елементів матеріально-технічної бази, оновленої навчально-методичної літератури тощо, обговорюються на засіданні кафедр (предметно-методичних комісій) та затверджуються наказом керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

1.14. Відповідність освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) вимогам стандартів визначається шляхом ліцензування, акредитації та атестації.

Ліцензування освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) та акредитація освітньої програми здійснюються відповідно до Закону України "Про вищу освіту".

Міністерством оборони України, Генеральним штабом Збройних Сил України на плановій основі здійснюються інспекційні заходи з метою контролю за станом і діяльністю ВВНЗ (ВНП ВНЗ) відповідно до вимог чинного законодавства.

1.15. Для конкретизації та вдосконалення освітнього процесу з урахуванням особливостей і досвіду організації та здійснення освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) розробляє положення про організацію освітнього процесу, в якому визначає основні завдання щодо проведення освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними спеціальностями, організацію та забезпечення освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, навчально-виховні та інші заходи і вимоги учасників освітнього процесу та специфічні умови навчання.

У положенні про організацію освітнього процесу можуть визначатись методичні рекомендації, інструкції, форми та зразки відпрацювання навчально-методичних матеріалів, інші допоміжні документи, в яких враховуються особливості організації освітньої діяльності структурних підрозділів ВВНЗ (ВНП ВНЗ), у тому числі перелік основних документів з планування, обліку навчальної, методичної роботи, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, які не заборонені Законом України "Про вищу освіту" та цим Положенням.

Положення про організацію освітнього процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) розробляється навчальним закладом, погоджується з Департаментом військової освіти та науки Міністерства оборони України та затверджується Вченою радою ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

II. Організація та забезпечення освітньої діяльності

2.1. Організація та забезпечення освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) здійснюються комплексним проведенням навчальної, методичної, наукової (науково-технічної), організаційної, виховної та іншої роботи науково-педагогічними, педагогічними працівниками з метою виконання замовлення відповідно до прийнятих стандартів вищої освіти на підготовку військових фахівців зі ступенем сформованості у кожного з них визначених компетентностей.

2.2. Навчальна робота є основною складовою освітньої діяльності у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і включає в себе заходи командування ВВНЗ (ВНП ВНЗ) та його структурних підрозділів, науково-педагогічних (педагогічних), наукових та інших працівників з питань підготовки за фахом курсантів (слухачів, студентів), організації і науково-методичного забезпечення всіх видів навчальних занять, самостійної роботи, практичної підготовки, проведення діагностики результатів навчання, виховання і розвитку курсантів (слухачів, студентів), їх атестування та управління якістю вищої освіти.

2.3. Планування навчальної роботи здійснюється на навчальний рік на основі вихідних даних, визначених навчальними планами, складається графік-календар навчального процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на навчальний рік, що затверджується керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Графік-календар навчального процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на навчальний рік визначає терміни проведення заходів навчальної роботи для кожного курсу навчання (навчальні заняття, практики, стажування, екзаменаційні сесії, канікулярні відпустки).

Робочі навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін та графік-календар навчального процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на навчальний рік визначають вихідні дані для складання розкладу навчальних занять.

2.4. Розклад навчальних занять є кінцевим плануючим документом, що безпосередньо регламентує навчальну роботу ВВНЗ (ВНП ВНЗ). Він складається на семестр (півріччя, навчальний рік) навчальною частиною (відділом) структурного навчального підрозділу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) спільно з навчальним відділом (частиною, відділенням) ВВНЗ (ВНП

ВНЗ), підписується керівником структурного навчального підрозділу (начальником навчального відділу (частини, відділення), погоджується із заступником керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з навчальної (навчальної та наукової) роботи та затверджується керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ). У військових навчальних підрозділах ВНЗ розклад навчальних занять курсантів (слухачів, студентів) за необхідності погоджується проректором ВНЗ з навчальної роботи.

У ВВНЗ (ВНП ВНЗ), де підготовка курсантів (слухачів, студентів) передбачає польоти, водіння бойових машин і бойові стрільби, дозволяється складання розкладу занять на місяць. У розкладі навчальних занять відображаються:

- номери та назви навчальних підрозділів;
- назва навчальної дисципліни або умовне її позначення;
- дата, місце проведення, номер теми та вид заняття;
- прізвище керівника заняття.

Тактичні, тактико-спеціальні, командно-штабні навчання і воєнні ігри проводяться безперервно відповідно до планів їх проведення.

Розклад навчальних занять доводиться до відома науково-педагогічних (педагогічних) працівників та підрозділів курсантів (слухачів, студентів) за два тижні до початку занять.

2.5. Навчання слухачів, а також курсантів (студентів) передвипускного та випускного курсів за необхідності здійснюється за індивідуальними навчальними планами.

Індивідуальний навчальний план курсанта (слухача, студента) складається на підставі робочого навчального плану і включає всі обов'язкові навчальні дисципліни та навчальні дисципліни, вибрані курсантом (слухачем, студентом) з обов'язковим урахуванням особливостей підготовки військового фахівця, а також індивідуальні завдання. Індивідуальний навчальний план складається на кожний навчальний рік, розробляється структурним підрозділом ВВНЗ (ВНП ВНЗ) (коледжем, факультетом, кафедрою тощо) під методичним керівництвом та у взаємодії з навчальним відділом (частиною, відділенням), підписується керівником структурного підрозділу (коледжу, факультету тощо), погоджується заступником керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з навчальної (навчальної та наукової) роботи та затверджується керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

2.6. Навчальна робота у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) проводиться у формах: навчальні заняття, самостійна робота курсантів (слухачів, студентів), практична підготовка, контрольні заходи.

2.7. Основними видами навчальних занять у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) є: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, групове заняття, групова вправа, індивідуальне заняття, тактичне (тактико-спеціальне) заняття та навчання, командно-штабне навчання та воєнна (воєнно-спеціальна) гра, консультація.

У ВВНЗ (ВНП ВНЗ) можуть встановлюватися інші види навчальних занять.

Види навчальних занять визначаються програмами (робочими програмами) навчальних дисциплін. На кожне навчальне заняття (крім консультацій) науково-педагогічним (педагогічним) працівником розробляються план проведення заняття та методична розробка щодо проведення заняття, які обговорюються та ухвалюються на засіданні кафедри і затверджуються керівником (начальником, завідувачем) кафедри.

2.8. Навчальні заняття у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) проводять особи, які займають посади науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників.

2.9. Лекція - це основний вид навчальних занять у ВВНЗ (ВНП ВНЗ), призначений для надання тим, хто навчається, нових теоретичних знань. Лекція проводиться методом усного викладання нового теоретичного матеріалу в поєднанні з методом демонстрації (показу).

Лекція є елементом курсу навчання, який охоплює основний теоретичний матеріал навчальної дисципліни.

Основна мета лекції - дати систематизовані основи наукових знань та практичного досвіду з навчальної дисципліни (окремої теми), розкрити стан і перспективи розвитку конкретної галузі науки і техніки, сконцентрувати увагу на найбільш складних і актуальних питаннях навчального матеріалу.

Лекція повинна мати проблемний характер, стимулювати активну пізнавальну діяльність тих, хто навчається, сприяти формуванню у них творчого мислення.

Лекції проводяться керівним складом ВВНЗ (ВНП ВНЗ), керівниками факультетів, керівниками кафедр, їх заступниками, професорами, доцентами і старшими викладачами, а також провідними науковцями або фахівцями-практиками, запрошеними для читання лекцій. До проведення лекцій залучаються представники замовників на підготовку військових фахівців, учасники бойових дій (антитерористичних операцій), найбільш досвідчені науково-педагогічні (педагогічні), наукові працівники, які мають науковий ступінь та вчене звання, або досвідчені фахівці з військ (сил) чи з ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

З метою посилення зв'язків між військами та ВВНЗ (ВНП ВНЗ) лекції з актуальних проблем військової справи проводять посадові особи апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, командувань видів Збройних Сил України (родів військ).

Лекції проводяться для однієї або декількох навчальних груп курсантів (слухачів, студентів).

Матеріал лекції повинен відображатись у підручниках, навчальних посібниках, курсах лекцій, надрукованих у кількості, необхідній для самостійної роботи слухачів (курсантів, студентів).

Лектор, якому доручено читати курс лекцій, повинен вільно володіти змістом матеріалу навчальної дисципліни, мати повні тексти кожної лекції (або підручник чи навчальний посібник) та плани їх проведення.

На кафедрі для викладання кожної навчальної дисципліни створюється лекційний фонд, що складається з усіх курсів лекцій. Якщо є підручник або навчальний посібник, який повністю відповідає програмі навчальної дисципліни, то лекційного фонду з цієї дисципліни може не бути.

Зміст лекції обговорюється на засіданні кафедри (предметно-методичної комісії) до початку навчального року та затверджується керівником кафедри.

Лектор, який вперше розпочинає читання курсу лекцій, залучається до проведення пробних лекцій за участю науково-педагогічних, педагогічних працівників кафедри (факультету, інституту).

Лектор зобов'язаний дотримуватись робочої програми навчальної дисципліни щодо тем та навчальних питань лекцій, але не зобов'язаний обмежуватися в трактуванні навчального матеріалу, формах, способах і методичних прийомах доведення його до курсантів (слухачів, студентів).

2.10. Лабораторне заняття - це вид навчального заняття, під час якого курсанти (слухачі, студенти) під керівництвом науково-педагогічного (педагогічного) працівника особисто проводять імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень конкретної навчальної дисципліни, набувають практичних навичок у роботі з лабораторним обладнанням, електронно-обчислювальною технікою, вимірювальними пристроями, оволодівають методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі знань.

Лабораторні заняття проводяться шляхом самостійного виконання курсантами (слухачами, студентами) відповідних завдань у навчальних лабораторіях з використанням обладнання, пристосованого до умов навчального процесу (лабораторних макетів, установок, стендів). Лабораторні заняття проводяться на озброєнні та військовій техніці, у спеціалізованих класах, навчальних лабораторіях, майстернях, наукових лабораторіях.

Під час проведення лабораторного заняття навчальна група поділяється на підгрупи.

За результатами виконання завдання на лабораторному занятті курсанти (слухачі, студенти) оформлюють індивідуальні звіти та захищають їх перед викладачем. Курсант (слухач, студент), який отримав незадовільну оцінку, повинен повторно захистити звіт.

2.11. Практичне заняття - це вид навчального заняття, під час якого науково-педагогічний (педагогічний) працівник організує засвоєння курсантами (слухачами, студентами) теоретичних положень навчальної дисципліни шляхом виконання спеціально сформульованих завдань та сприяє формуванню у них вмій і навичок практичного застосування цих теоретичних положень.

Практичні заняття проводяться в навчальних лабораторіях, лінгафонних кабінетах, навчальних класах, обладнаних необхідними технічними засобами навчання, комп'ютерною технікою, у навчальних центрах, на полігонах, на зразках озброєння та військової техніки.

Практичні заняття на зразках озброєння та військової техніки проводяться з метою засвоєння їх будови, оволодіння методами їх застосування, експлуатації, технічного обслуговування, ремонту і збереження, відпрацювання практичних прийомів застосування озброєння, бойової та спеціальної техніки, засобів зв'язку, автоматизації та обчислювальної техніки.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань тих, хто навчається, постановку загальної проблеми науково-педагогічним (педагогічним) працівником та її обговорення, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку і оцінювання.

Під час проведення практичного заняття навчальна група ділиться на підгрупи.

У цьому випадку в одній з підгруп навчальні заняття проводять підготовлені льотно-інструкторський, інженерно-технічний, навчально-допоміжний склади або командири підрозділів слухачів (курсантів, студентів), які допущені до проведення навчальних занять наказом керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

2.12. Семінарське заняття - це вид навчального заняття, під час якого науково-педагогічний (педагогічний) працівник організує дискусію навколо попередньо визначеної проблеми (теми), до якої всі курсанти (слухачі, студенти) готують тези виступів на підставі отриманих завдань.

Семінарські заняття проводяться з основних і найбільш складних питань (тем, розділів, змістових модулів) програми навчальної дисципліни.

Основне завдання семінарських занять - поглибити і закріпити знання, отримані курсантами (слухачами, студентами) на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, уміння формувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Для якісної підготовки курсантів (слухачів, студентів) до семінарських занять на кафедрі розробляються плани семінарських занять, які видаються тим, хто навчається, до початку вивчення відповідної теми навчальної дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені курсантами (слухачами, студентами) реферати, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію.

2.13. Групове заняття - це вид навчального заняття, під час якого науково-педагогічний (педагогічний) працівник методом усного викладення матеріалу в поєднанні з методом демонстрації (показу) викладає новий навчальний матеріал, шляхом опитування контролює засвоєння курсантами (слухачами, студентами) цього матеріалу і сприяє його закріпленню.

Групове заняття проводиться з навчальною групою з навчальних дисциплін професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки на техніці та озброєнні, у спеціалізованих класах, лабораторіях та інших приміщеннях, які обладнані тренажерами та засобами імітації, макетами, стендами, іншими наочними приладами, а також засобами

статичної і динамічної проєкції. На цьому занятті науково-педагогічний (педагогічний) працівник поетапно подає новий матеріал з теоретичних питань, супроводжує його демонстрацією і показом зразків озброєння та військової техніки, їх вузлів, блоків, діючих моделей, макетів. Потім організовується обговорення цього матеріалу і здійснюється контроль рівня його засвоєння.

2.14. Групова вправа - це вид навчальних занять, що використовується під час вивчення навчальних дисциплін професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки і проводиться методом тренування тих, хто навчається, у виконанні функціональних обов'язків визначених посадових осіб.

Групові вправи проводяться у навчальних відділеннях (групах). Метою цього виду занять є набуття навичок з організації та планування операцій (бойових дій, бою), з управління військами (силами) та їх всебічного забезпечення.

Для проведення групових вправ розробляються навчальні оперативно-стратегічні, оперативно-тактичні та тактичні завдання. У ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на весь період навчання розробляється система навчальних завдань, яка охоплює ведення операцій (бойових дій, бою) на декількох рівнях, на різноманітній місцевості та за різних умов обстановки.

На групових вправах курсанти (слухачі) тренуються у виконанні обов'язків за однією службовою посадою. Групові вправи проводяться після вивчення теоретичних положень за темами (змістовими модулями) навчальних дисциплін у класах, на навчальних командних пунктах і на місцевості з використанням топографічних карт на фоні конкретно створеної оперативної або тактичної обстановки.

Декілька групових вправ, що проводяться послідовно і поєднані спільною темою, звичайно виконуються на фоні єдиної оперативно-стратегічної (оперативно-тактичної, тактичної) обстановки шляхом відпрацювання комплексного навчального завдання.

Комплексність навчального завдання забезпечується тим, що на загальному оперативно-стратегічному (оперативно-тактичному, тактичному) фоні вивчаються питання декількох навчальних дисциплін відповідно до послідовності роботи командувача (командира) та штабу під час підготовки, планування та ведення операції (бойових дій, бою).

2.15. Індивідуальне заняття - це заняття, що проводиться з окремими курсантами (слухачами, студентами), які виявили особливі здібності в навчанні та схильність до воєнно-наукової роботи і творчої діяльності, з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуального творчого обдарування. Індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком, складеним кафедрою відповідно до індивідуальних навчальних планів курсантів (слухачів, студентів). Індивідуальні навчальні заняття можуть проводитися також з учасниками олімпіад з фаху або окремих навчальних дисциплін, із членами збірних команд ВВНЗ (ВНП ВНЗ), а також з іншими курсантами (слухачами, студентами) з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Форми та методи проведення індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи поточного і підсумкового контролю визначаються кафедрами та відображаються в індивідуальному навчальному плані курсанта (слухача, студента), який розробляється за участю науково-педагогічних (педагогічних) працівників кафедри.

2.16. Тактичні (тактико-спеціальні, тактико-стройові) заняття - це форма тактичної підготовки курсантів (студентів). Метою тактичних (тактико-спеціальних, тактико-стройових) занять є відпрацювання практичних питань організації бою (бойових дій), управління підрозділами в бою та їх всебічного забезпечення.

Основний метод навчання - вправа (тренування) у виконанні прийомів та способів дій, навчально-бойових нормативів.

Підготовка тактичного (тактико-спеціального, тактико-стройового) заняття включає: визначення вихідних даних, розроблення плану проведення заняття, підготовку місця

(району) проведення заняття та матеріально-технічного забезпечення, підготовку керівника заняття, контроль за ходом підготовки, підготовку тих, хто навчається.

2.17. Командно-штабні навчання (далі - КШН) та воєнні (воєнно-спеціальні) ігри проводяться зі слухачами (курсантами випускних курсів) з найбільш важливих комплексних тем навчальних дисциплін.

КШН проводяться після того, як слухачі (курсанти) оволодіють теоретичними основами відповідних навчальних дисциплін, засвоять обов'язки посадових осіб та отримують практичні навички для їх виконання: з підготовки та планування операцій (бойових дій), управління військами (силами) та їх всебічного забезпечення.

З метою якісної і своєчасної підготовки, належного проведення КШН видається наказ керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Керівниками КШН можуть бути керівники (начальники) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), їх заступники, а також керівники (начальники) факультетів, кафедр.

Керівниками воєнно-спеціальних ігор можуть бути призначені керівники факультетів (профільних кафедр).

2.18. Консультація - це вид навчального заняття, під час якого курсант (слухач, студент) отримує від науково-педагогічного (педагогічного) працівника відповіді на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи курсантів (слухачів, студентів).

2.19. Самостійна робота курсантів (слухачів, студентів) є основним способом засвоєння навчального матеріалу. Вона здійснюється з метою відпрацювання та засвоєння навчального матеріалу, закріплення та поглиблення знань, умінь та навичок; виконання індивідуальних завдань з навчальних дисциплін (курсів роботи (проекти), розрахунково-графічні роботи, реферати тощо), воєнно-наукових і атестаційних робіт; підготовки до майбутніх занять та контрольних заходів; формування у курсантів (слухачів, студентів) культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку та набутті знань.

Навчальний час, відведений на самостійну роботу курсанта (слухача, студента), регламентується навчальним (робочим навчальним) планом і повинен складати не менше ніж 1/3 для початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти та першого (бакалаврського) рівня, 1/2 для другого (магістерського) рівня загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення конкретної навчальної дисципліни. Ураховуючи, що загальне тижневе навантаження курсанта (слухача, студента) складає 54 години, тижневе навчальне навантаження на виконання навчального плану буде складати 45 годин, щотижнева самостійна робота повинна складати не менше ніж 24 години для початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти та першого (бакалаврського) рівня та не менше ніж 30 годин загального обсягу навчального часу для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Зміст самостійної роботи курсанта (слухача, студента) над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою програмою навчальної дисципліни, навчально-методичними матеріалами, завданнями та вказівками науково-педагогічного (педагогічного) працівника.

Самостійна робота курсанта (слухача, студента) забезпечується інформаційно-методичними засобами (підручники, посібники) та матеріально-технічними засобами (макети, тренажери, елементи озброєння та військової техніки), передбаченими робочою програмою навчальної дисципліни. Крім того, для самостійної роботи курсанта (слухача, студента) рекомендується відповідна наукова та професійна навчальна література.

Навчально-методичні матеріали для самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів) повинні передбачати можливість проведення самоконтролю.

Самостійна робота курсанта (слухача, студента) з вивчення навчального матеріалу з конкретної дисципліни має проводитися в навчальних аудиторіях, спеціалізованих класах,

бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах, лабораторіях ВВНЗ (ВНП ВНЗ), бібліотеках інших ВНЗ.

Для забезпечення належних умов самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів) на зразках озброєння та військової техніки, у комп'ютерних комплексах, на інших навчальних об'єктах підвищеної небезпеки ця робота може здійснюватися за попередньо складеним кафедрою графіком під керівництвом особового складу кафедр з наданням необхідної консультації або допомоги.

Створення умов для плідної самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів) покладається на керівників (начальників) структурних підрозділів ВВНЗ (ВНП ВНЗ). Безпосередньо організують її командири підрозділів курсантів (слухачів, студентів). Облік самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів) ведуть командири підрозділів у журналі обліку навчальних занять (розділ обліку самостійної роботи).

2.20. Виконання індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (реферати, розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи), курсові, кваліфікаційні, дипломні (магістерські) роботи (проекти) є невід'ємною складовою самостійної роботи курсанта (слухача, студента).

Індивідуальні завдання сприяють більш поглибленому вивченню курсантом (слухачем, студентом) теоретичного матеріалу, закріпленню і узагальненню отриманих знань, формуванню вмінь для комплексного вирішення відповідних професійних завдань. Види, строки отримання, виконання і захисту індивідуальних завдань з певних навчальних дисциплін визначаються їх робочими програмами навчальної дисципліни та розкладом занять. Індивідуальні завдання виконуються курсантами (слухачами, студентами) самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з боку науково-педагогічних (педагогічних) працівників. Наявність позитивних оцінок, отриманих курсантом (слухачем, студентом) за виконання індивідуальних завдань (якщо їх виконання заплановано), є необхідною умовою допущення до семестрового контролю з даної навчальної дисципліни.

2.21. Курсова робота (проект) з навчальної дисципліни передбачає розроблення сукупності документів (розрахунково-пояснювальної або пояснювальної записки, графічного, ілюстративного матеріалу тощо). Метою розроблення курсової роботи повинно бути вирішення конкретних завдань щодо об'єктів майбутньої діяльності фахівця (пристроїв, механізмів, апаратних та програмних засобів або їх окремих частин, тактичних (оперативно-тактичних, оперативно-стратегічних) завдань, військових, військово-технічних, військово-спеціальних проблемних питань). Курсова робота виконується курсантом (слухачем, студентом) самостійно під керівництвом науково-педагогічних працівників згідно із завданням для розробки курсової роботи (проекту) на основі набутих з даної та суміжних навчальних дисциплін знань та умінь.

Тематика курсових робіт (проектів) повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язуватися з практичними потребами діяльності майбутнього військового фахівця. Курсантам (слухачам, студентам) надається право вибору теми курсової роботи (проекту) або пропонується висунути власну тему. Темі курсових робіт (проектів) розглядаються на засіданні кафедри та затверджуються керівником кафедри.

Мета, завдання та порядок виконання курсових робіт (проектів), зміст та обсяг їх складових частин, характер вихідних даних, а також інші вимоги наводяться у методичних вказівках, які розробляються кафедрами, що ведуть курсове проектування.

В одному семестрі планується не більше двох курсових робіт (проектів). На їх виконання у робочій програмі навчальної дисципліни необхідно передбачати, як правило, від 20 до 40 годин самостійної роботи.

Захист курсової роботи (проекту) проводиться перед комісією у складі 2 - 3 науково-педагогічних (педагогічних) працівників кафедри, у тому числі і керівника курсової роботи (проекту).

Результати захисту курсової роботи (проекту) оцінюються за критеріями, визначеними у робочій програмі навчальної дисципліни. При отриманні незадовільної оцінки курсант (слухач, студент) за рішенням комісії виконує курсову роботу (проект) за новою темою або переробляє попередню курсову роботу (проект).

Результати курсового проектування обговорюються на засіданнях кафедр. Курсові роботи (проекти) зберігаються на кафедрі протягом одного року.

2.22. Розрахунково-графічні роботи, реферати - це види індивідуальних завдань, які передбачають вирішення конкретних практичних навчальних завдань з використанням відомого, а також (або) самостійно вивченого теоретичного матеріалу. Складову частину такої роботи можуть складати програмні продукти та графічний матеріал, який виконується відповідно до чинних нормативних вимог із застосуванням електронно-обчислювальної техніки. Ці види індивідуальних завдань повинні сприяти поглибленню і розширенню теоретичних знань курсантів (слухачів, студентів) з окремих тем навчальної дисципліни, розвивати навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою.

Реферати як форма індивідуального завдання рекомендуються під час вивчення гуманітарних та соціально-економічних навчальних дисциплін.

В одному семестрі кількість розрахунково-графічних робіт та рефератів з різних навчальних дисциплін не може бути більше трьох. На виконання розрахунково-графічних робіт та реферату з навчальної дисципліни у робочій програмі навчальної дисципліни необхідно передбачати навчальний час (не менше 10 - 15 годин самостійної роботи).

2.23. Практична підготовка курсантів (слухачів, студентів) є необхідним компонентом військово-професійної підготовки випускників ВВНЗ (ВНП ВНЗ). Основними формами практичної підготовки є: первинна військово-професійна підготовка, навчальна, військова, ремонтна, корабельна та лікарська практики курсантів (слухачів, студентів), льотне навчання курсантів, льотна підготовка слухачів, військове (флотське) стажування курсантів (слухачів).

Конкретні види і тривалість практичної підготовки курсантів (слухачів, студентів) визначаються навчальними планами ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

2.24. Первинна військово-професійна підготовка курсантів (студентів) є складовою їх військово-професійного навчання і проводиться у навчальних центрах військ (сил) або структурних підрозділах ВВНЗ (ВНП ВНЗ), що забезпечують практичну підготовку.

2.25. Військове (флотське) стажування курсантів (слухачів) організовується на випускних курсах з метою набуття та вдосконалення знань, умінь та практичних навичок у виконанні обов'язків за відповідною посадою у військах (силах) і проводиться у військових частинах (на кораблях, в установах, закладах).

2.26. Навчальна та інші види практики організовуються з метою прищеплення курсантам (студентам) первинних практичних навичок зі спеціальності і проводяться у структурних підрозділах ВВНЗ (ВНП ВНЗ), що забезпечують практичну підготовку, та у військових частинах (установах, закладах) Збройних Сил України (за потребою).

2.27. Порядок організації та проведення військового (флотського) стажування та усіх видів практики курсантів (слухачів, студентів) визначається інструкцією про порядок організації та проведення військового (флотського) стажування, навчальної, виробничої, ремонтної, корабельної та інших видів практики курсантів (слухачів, студентів) ВВНЗ, ВНП ВНЗ, що затверджується наказом Міністерства оборони України.

2.28. Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку в освітньому процесі. У ВВНЗ (ВНП ВНЗ) використовуються такі види контролю: вхідний, поточний, самоконтроль, модульний (рубіжний), семестровий, підсумковий.

Під час застосування контрольних заходів повинні виконуватися вимоги ЄКТС.

2.29. Вхідний контроль проводиться перед вивченням навчальної дисципліни з метою визначення рівня підготовки курсантів (слухачів, студентів) з навчальних дисциплін, які забезпечують вивчення цієї навчальної дисципліни.

Вхідний контроль проводиться на одному з перших занять за завданнями, які відповідають навчальному матеріалу попередніх навчальних дисциплін. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах спільно з науково-педагогічними (педагогічними) працівниками кафедр, де вивчалися попередні навчальні дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги курсантам (слухачам, студентам), коригування освітнього процесу.

2.30. Поточний контроль проводиться науково-педагогічними (педагогічними) працівниками на всіх видах навчальних занять. Основна мета поточного контролю - забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та курсантами (слухачами, студентами) у процесі навчання, перевірка готовності курсантів (слухачів, студентів) до виконання наступних навчальних завдань, а також забезпечення управління їх навчальною мотивацією. Інформація, одержана під час поточного контролю, використовується для коригування методів і способів навчання, а також для самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів).

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю (летючки) під час проведення навчальних занять, виступів курсантів (слухачів, студентів) при обговоренні питань на семінарських заняттях, а також у формі комп'ютерного тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань під час його проведення визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією під час проведення диференційованого заліку (модульного контролю) і враховуються науково-педагогічним (педагогічним) працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

2.31. Самоконтроль призначений для самооцінки курсантами (слухачами, студентами) якості засвоєння навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни (теми, змістового модуля). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках з лабораторних робіт передбачаються питання для самоконтролю. Більша ефективність самоконтролю забезпечується спеціальними програмами самоконтролю та самооцінки (тестами), які є складовими частинами електронних підручників та автоматизованих (дистанційних) навчальних курсів.

2.32. Модульний (рубіжний) контроль - це контроль знань, вмінь, навичок курсантів (слухачів, студентів) після вивчення логічно завершеної частини (змістового модуля) програми навчальної дисципліни. Модульний контроль може проводитися у формі усного опитування, контрольної роботи, тестування тощо.

Результати модульного (рубіжного) контролю є додатковою інформацією під час проведення заліку і враховуються науково-педагогічним (педагогічним) працівником при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з даної навчальної дисципліни.

2.33. Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді диференційованого заліку або екзамену в строк, встановлений графіком-календарем навчального процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на навчальний рік або розкладом навчальних занять та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни. Форма проведення семестрового контролю (усна, письмова, комбінована, тестування тощо), зміст і структура контрольних завдань, екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначаються робочою програмою навчальної дисципліни та рішенням відповідної кафедри.

2.34. Диференційований залік - це контроль знань курсантів (слухачів, студентів) після вивчення навчального матеріалу в обсязі, визначеному робочою програмою навчальної дисципліни на підставі результатів поточного (модульного) контролю. Форма проведення диференційованого заліку (усна, письмова, комбінована, тестування тощо), зміст і структура контрольних завдань та критерії оцінювання визначаються робочою програмою навчальної дисципліни та рішенням відповідної кафедри.

Для підготовки до диференційованого заліку у вигляді окремого контрольного заходу, за необхідності, надається один навчальний день за рахунок обсягу часу, який відведено на вивчення відповідної навчальної дисципліни під час самостійної роботи.

2.35. Екзамен - це вид семестрового (підсумкового) контролю, який має на меті перевірити та оцінити отримані курсантами (слухачами, студентами) знання, уміння та ступінь опанування ними практичних навичок, а також розвиток творчого мислення в обсязі вимог програм навчальних дисциплін.

Екзамен є завершальним етапом вивчення навчальної дисципліни.

Зі складних і великих за обсягом навчальних дисциплін можуть передбачатися два і більше екзаменів. При цьому у навчальну картку курсанта (слухача, студента) додатково заноситься середня зважена оцінка.

Екзамени складаються курсантами (слухачами, студентами) за розкладом навчальних занять або у період екзаменаційних сесій за окремим розкладом, який розробляється навчальним відділом (частиною, відділенням) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), підписується керівником навчального відділу (частини, відділення), погоджується заступником керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з навчальної (навчальної та наукової) роботи, затверджується керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і доводиться до відома науково-педагогічних (педагогічних) працівників, курсантів (слухачів, студентів) не пізніше ніж за 14 календарних днів до початку екзаменаційних сесій. У розкладі екзаменів передбачається виділення для підготовки до кожного екзамену не більше трьох календарних днів.

Для підготовки до екзаменів зі статутів Збройних Сил України, льотної та фізичної підготовки, а також на право водіння автомобіля (танка, тягача) вільні дні можуть не виділятися.

При кредитно-модульній організації освітнього процесу екзаменаційні сесії проводяться за рішенням керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), при цьому для підготовки до екзамену надається один день за рахунок обсягу часу, який відведено на вивчення відповідної навчальної дисципліни під час самостійної роботи.

Перед кожним екзаменом обов'язково проводиться консультація.

Екзамен приймається лектором, який читав лекції з навчальної дисципліни. Рішенням керівника (начальника, завідувача) кафедри на допомогу основному екзаменатору можуть призначатися інші науково-педагогічні (педагогічні) працівники кафедри, які проводили заняття в навчальній групі, що екзаменується. У разі якщо лекції з навчальної дисципліни читалися декількома лекторами, рішенням керівника (начальника) факультету, керівника (начальника, завідувача) кафедри створюється комісія для прийняття екзамену.

Критерії оцінювання знань курсанта (слухача, студента) на екзамені визначаються робочою програмою навчальної дисципліни і повинні враховувати насамперед їх повноту і правильність, а також здатність курсанта (слухача, студента) узагальнювати отримані знання; застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях; аналізувати і оцінювати факти, події, інтерпретувати схеми, графіки, діаграми, обстановку на топографічних картах; викладати матеріал чітко, логічно, послідовно.

Форма проведення екзамену визначається кафедрою. Зміст екзаменаційних білетів, перелік матеріалів, користування якими дозволяється курсанту (слухачу, студенту) під час екзамену (програми, довідники, карти, таблиці, макети та інші посібники), обговорюються на засіданні кафедри і затверджуються керівником (начальником, завідувачем) кафедри не пізніше ніж за 14 календарних днів до початку складання екзаменів. Названі матеріали - дійсні протягом навчального року, вони є складовою навчально-методичної документації з дисципліни і зберігаються на кафедрі.

2.36. Оцінки семестрового контролю оголошуються курсанту (слухачу, студенту) безпосередньо після його відповіді. Позитивні оцінки одразу після оголошення заносяться у відомість обліку успішності і залікову книжку курсанта (слухача, студента). Негативна оцінка виставляється тільки у відомість обліку успішності.

У навчальні картки курсантів (слухачів, студентів) із відомості обліку успішності вносяться всі виставлені оцінки, як позитивні, так і негативні.

Навчальні картки курсантів (слухачів, студентів), відомість обліку успішності ведуться та зберігаються у навчальних частинах (відділеннях) факультетів (коледжів).

Відомості обліку успішності складаються у двох примірниках, список курсантів (слухачів, студентів), внесених у відомість, підписує керівник факультету (коледжу), а після проведення екзамену результати семестрового контролю екзаменатор скріплює власним підписом у рядку проти прізвища кожного курсанта (слухача, студента). Проти прізвищ курсантів (слухачів, студентів), які не з'явилися на семестровий контроль, екзаменатор проставляє "Не з'явився". Підсумкові дані із семестрового контролю підписуються екзаменатором і зберігаються як документи суворої звітності, перший примірник - у навчальному відділі (частині, відділенні) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), другий - на факультеті.

2.37. Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання курсантів (слухачів, студентів) на проміжних або заключному етапах їх навчання і проводиться відповідно до навчального плану на певному рівні вищої освіти. Підсумковий контроль складається із семестрового контролю та атестації курсантів (слухачів, студентів).

2.38. Оцінювання результатів підсумкового контролю навчальних досягнень курсантів (слухачів, студентів) здійснюється за 100-бальною шкалою, за шкалою ЄКТС та національною шкалою. Сума балів за всі види навчальної діяльності: 90 - 100 балів відповідають оцінці за шкалою ЄКТС - "А", за національною шкалою - "відмінно"; 80 - 89 балів - "В" - "добре"; 65 - 79 балів - "С" - "добре"; 55 - 64 бали - "D" - "задовільно"; 50 - 54 бали - "Е" - "задовільно"; 35 - 49 балів - "FX" - "незадовільно" з можливістю повторного складання; 1 - 34 бали - "F" - "незадовільно" з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.

Обов'язковою умовою задовільної атестації на час семестрового контролю є відсутність заборгованостей з лабораторних робіт, зарахування семестрового індивідуального завдання (реферату, контрольної роботи, розрахункової роботи, розрахунково-графічної роботи, курсового проекту (роботи)).

Курсанти (слухачі, студенти), які не виконали індивідуальні завдання або не склали диференційований залік чи екзамен з поважних причин, ліквідують академічну заборгованість у термін, встановлений керівником ВВНЗ (ВНП ВНЗ). Повторне перескладання диференційованого заліку або екзамену допускається не більше двох разів. Друге перескладання диференційованого заліку або екзамену у курсантів (слухачів, студентів) приймає комісія, яка створюється керівником (начальником, завідувачем) кафедри.

Критерії оцінювання та система оцінок визначаються положенням про організацію освітнього процесу у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з повним урахуванням вимог ЄКТС.

Курсанти (слухачі, студенти), які під час семестрового контролю отримали оцінки "незадовільно" з трьох і більше навчальних дисциплін або при другому повторному перескладанні комісії диференційованого заліку чи екзамену отримали оцінку "незадовільно", відраховуються з ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

2.39. Організація навчального процесу при заочній формі навчання здійснюється для осіб офіцерського, сержантського (старшинського) складу, державних службовців (далі - слухачі-заочники) і проводиться за навчальним (робочим навчальним) планом, розробленим ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на підставі навчального плану очної (денної) форми навчання за даною спеціальністю, і за програмами навчальних дисциплін, які є єдиними для очної (денної) і заочної форм навчання.

Строк навчання за заочною формою залежить від спеціальності підготовки військових фахівців, визначається навчальним планом і може бути збільшений порівняно з очною формою навчання, але не більше ніж на один рік.

Слухачі-заочники, які перервали навчання у зв'язку з обставинами, що унеможливають виконання навчального плану, починаючи з другого і наступних курсів, рішенням керівника (начальника), якому підпорядкований ВВНЗ (ВНП ВНЗ), поновлюються на заочну форму навчання, якщо з дати їх відрахування з ВВНЗ (ВНП ВНЗ) минуло не більше трьох років.

Заочна форма навчання реалізовується шляхом проведення навчальних зборів у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і самостійної роботи слухачів-заочників у період між навчальними зборами. Тривалість зборів у навчальному році, строк їх проведення визначаються графіком-календарем навчального процесу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) та навчальним планом. За поданням керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) рішенням керівника (начальника), якому підпорядкований ВВНЗ (ВНП ВНЗ), тривалість навчальних зборів у році може бути змінена в межах загального часу, який відводиться на збори за весь період навчання. Навчальна робота на зборах регламентується розкладом занять, при цьому навчальне навантаження слухачів-заочників не повинно перевищувати 54 години на тиждень на всіх курсах.

Зі слухачами-заочниками, які зараховані на перший курс, навчальний збір проводиться безпосередньо після зарахування до ВВНЗ (ВНП ВНЗ). У період збору читаються установчі лекції, проводяться інші види навчальних занять, видаються завдання на міжзборовий період, даються методичні вказівки для самостійної роботи з навчальним матеріалом. Наступні збори проводяться з метою систематизації знань, отриманих протягом самостійної роботи, поглиблення та закріплення цих знань на підсумкових заняттях, складання диференційованих заліків та екзаменів, а також для проведення установчих лекцій та інших видів навчальних занять за навчальними дисциплінами, які вивчаються у наступному навчальному році. У період навчальних зборів слухачам-заочникам дозволяється у міру їх готовності складати екзамени і диференційовані заліки з будь-якої навчальної дисципліни, що вивчається на поточному курсі. Складання екзаменів, диференційованих заліків і виконання лабораторних робіт, передбачених навчальним планом, проводяться тільки у ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Наприкінці останнього навчального року проводиться підсумково-випускний збір. На його проведення додатково до часу, який встановлено на навчальний збір, виділяється час на розробку атестаційних (кваліфікаційних, дипломних, магістерських) робіт, а також час для підготовки і проходження атестації.

ВВНЗ (ВНП ВНЗ) забезпечує слухачів-заочників підручниками, навчальними і навчально-методичними посібниками, розробками та іншими навчально-методичними матеріалами. Кафедри ВВНЗ (ВНП ВНЗ) згідно з робочими програмами навчальних дисциплін розробляють і видають слухачам-заочникам контрольні роботи, завдання для курсових робіт (проектів), теми рефератів та інші навчальні завдання, а також методичні вказівки щодо їх виконання. Комплектування навчальних груп, визначення змісту індивідуальних навчальних завдань, у тому числі атестаційних робіт, проводяться з урахуванням посад та особливостей службової діяльності слухачів-заочників. Завдання на розроблення атестаційних робіт видаються в період передостаннього навчального збору.

ВВНЗ (ВНП ВНЗ) надає слухачам-заочникам змогу отримувати консультації, користуватися лабораторіями, обчислювальними центрами, бібліотеками, виконувати лабораторні роботи, складати диференційовані заліки й екзамени також і в період між навчальними зборами.

Виконання індивідуальних завдань планується на весь період навчання з розрахунку не більше трьох завдань на місяць. Усі письмові роботи подаються до ВВНЗ (ВНП ВНЗ) для рецензування і попередньої оцінки. Строк їх рецензування на кафедрах не повинен перевищувати семи днів. Остаточна оцінка виставляється після співбесіди викладача зі слухачем-заочником з виконаних індивідуальних завдань. Захист курсових робіт (проектів) проводиться на кафедрі.

Індивідуальні завдання, якість виконання яких визнана рецензентом незадовільною, повертаються слухачу-заочнику із зауваженнями для доопрацювання і повторно подаються до ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Пересилання навчальних і методичних матеріалів для слухачів-заочників оплачується ВВНЗ (ВНП ВНЗ) за рахунок коштів, які виділяються на навчальні витрати. Матеріали надсилаються за місцем служби слухачів-заочників на адресу командирів військових частин Збройних Сил України, керівників установ та організацій Міністерства оборони України.

2.40. Навчальний збір проводиться зі слухачами-заочниками, які до дня відправлення виклику на збір виконали всі індивідуальні завдання, передбачені робочими програмами навчальних дисциплін на поточний навчальний рік. Дозволяється викликати на збори слухачів-заочників, які до дня відправлення виклику виконали індивідуальні завдання з навчальних дисциплін, з яких проводиться підсумковий контроль. У цьому випадку вони зобов'язані виконати завдання, що залишилися, упродовж навчального збору до початку підсумкового контролю за навчальну дисципліну.

Про час прибуття на навчальний збір слухачі-заочники повідомляються за один місяць до його початку. Виклик направляється на ім'я командира військової частини (установи, організації), а його копія - слухачу-заочнику.

За період навчальних зборів, на які викликаються слухачі-заочники, за ними зберігається встановлене грошове забезпечення, їм виплачуються добові, відшкодовуються витрати на проїзд до місця навчання та назад за рахунок кошторису Міністерства оборони України і на цей період безкоштовно надається житло в гуртожитках ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Слухачі-заочники, які склали всі диференційовані заліки і екзамени поточного курсу навчання, наказом керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) переводяться на наступний курс.

Слухачі-заочники, які не склали екзамени з однієї або двох навчальних дисциплін, повинні ліквідувати навчальну заборгованість у термін, встановлений керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), але не пізніше чергового навчального збору. У разі тяжкої хвороби або смерті близьких родичів слухача-заочника, у разі пожежі або стихійного лиха, що завдало шкоди майну сім'ї слухача-заочника, в інших випадках, коли необхідна особиста присутність слухача-заочника в сім'ї, повторне складання екзаменів дозволяється в період поточного збору.

Слухачі-заочники, які з поважаних причин не виконали навчальний план (не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, систематично не виконують індивідуальні завдання або не склали в період навчального збору екзамени з трьох і більше навчальних дисциплін та в інших випадках, передбачених чинним законодавством), відраховуються з ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Слухачі-заочники, які не виконали індивідуальні завдання або не склали екзамени і заліки з поважних причин, ліквідують академічну заборгованість у термін, встановлений керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ). Рішенням керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) вони залишаються на повторне навчання на поточному курсі, але не більше двох разів протягом усього строку навчання, зі звільненням від повторного виконання індивідуальних завдань, а також повторного складання екзаменів і заліків з тих навчальних дисциплін, з яких отримано позитивні оцінки.

2.41. Створення належних умов для успішної самостійної роботи слухачів-заочників покладається на командирів військових частин (керівників установ, організацій), які зобов'язані:

звільняти щорічним наказом слухачів-заочників від планової індивідуальної підготовки (від систематичних, періодичних та контрольних-залікових занять, крім фізичної та вогневої підготовки);

призначати консультантів для слухачів-заочників (за їх клопотанням) з числа найбільш підготовлених, досвідчених офіцерів;

затверджувати план самостійної роботи слухачів-заочників на наступний навчальний рік, своєчасно за викликом керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) відряджати їх на навчальні збори;

направляти слухачів-заочників у службові відрядження та на інші заходи з урахуванням строків проведення навчальних зборів у ВВНЗ (ВНП ВНЗ);

направляти керівнику (начальнику) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) відомості про слухача-заочника відповідно до запитів, надсилати службові характеристики і службові картки на слухачів-заочників під час відбуття їх на підсумково-випускний збір;

порушувати клопотання перед керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) щодо припинення заочного навчання підпорядкованих військовослужбовців, якщо вони не можуть поєднувати службу з навчанням або припускаються грубих порушень військової дисципліни (до клопотання додається службова характеристика слухача-заочника).

2.42. Система забезпечення якості вищої військової освіти складається із:

системи забезпечення ВВНЗ (ВНП ВНЗ) якості освітньої діяльності і вищої військової освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і вищої освіти.

Якість вищої освіти - це рівень здобутих курсантом (слухачем, студентом) знань, умінь, навичок, сформованих інших професійних якостей, що підтверджує його компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість освітньої діяльності - це рівень організації освітнього процесу у ВВНЗ (ВНП ВНЗ), що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття курсантами (слухачами, студентами) якісної вищої освіти та сприяє засвоєнню нових знань.

Компетентність - це результат навчання на певному рівні вищої освіти військового фахівця, інтегральний показник якості його підготовки, що характеризується ступенем здатності (готовності) до застосування сформованих знань, умінь, навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, постійного самовдосконалення при виконанні ним службових функцій у звичайних та екстремальних умовах на посаді за призначенням.

2.43. Система забезпечення ВВНЗ (ВНП ВНЗ) якості освітньої діяльності і вищої військової освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої військової освіти;

здійснення моніторингу та періодичний перегляд освітніх програм;

щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників ВВНЗ (ВНП ВНЗ) та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань у спосіб, що прийнятний у ВВНЗ (ВНП ВНЗ);

забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів), за кожною освітньою програмою;

забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації з урахуванням вимог щодо захисту інформації з обмеженим доступом;

забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових роботах працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти.

2.44. Система забезпечення якості освітньої діяльності і вищої військової освіти (система внутрішнього забезпечення якості) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) за поданням його

керівництва оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

2.45. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і вищої освіти;

забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;

налагодження доступного і зрозумілого звітування перед центральним органом виконавчої влади в галузі вищої освіти;

проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями.

2.46. Організація, порядок та особливості проведення атестації випускників у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) визначаються відповідно до вимог чинного законодавства.

III. Виховна робота

3.1. Виховна робота у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) є невід'ємною частиною освітнього процесу і включає в себе організаційні, морально-психологічні, педагогічні, інформаційні, культурно-просвітницькі та військово-соціальні заходи, які проводяться з метою формування у курсантів (слухачів, студентів) морально-психологічних якостей, необхідних для військової служби, готовності виконувати завдання за будь-яких умов бойових дій на фоні високої емоційної напруженості.

Основні форми та методи виховної роботи, функціональні обов'язки посадових осіб структур по роботі з особовим складом ВВНЗ (ВНП ВНЗ) визначаються статутами Збройних Сил України, наказами Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, цим Положенням, Статутом ВВНЗ (ВНП ВНЗ), положенням про ВВНЗ (ВНП ВНЗ) і можуть доповнюватися і коригуватися, виходячи з конкретних умов, що склалися.

3.2. Основними завданнями виховної роботи у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) є:

виховання у курсантів (слухачів, студентів) глибокого почуття любові до України, її народу, виховання в них бойових якостей, духовної та психологічної готовності зі зброєю в руках захищати Українську державу, формування якостей громадянина-патріота, особистої відповідальності за оборону і безпеку України;

формування в особового складу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) поваги до Конституції України та інших законів України, свідомого виконання вимог військової присяги і статутів Збройних Сил України, наказів Міністерства оборони України і начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України;

виховання у курсантів (слухачів, студентів) свідомого ставлення до навчання;

виховання у курсантів (слухачів, студентів) високих моральних і бойових якостей, психологічної стійкості на історичних традиціях українського народу, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків, вірності традиціям і бойовому прапору; ефективного використання з цією метою військових ритуалів;

організація дозвілля особового складу;

морально-психологічне вивчення особового складу ВВНЗ (ВНП ВНЗ), проведення професійного психологічного відбору на різні рівні навчання та посади;

забезпечення психологічної адаптації всіх категорій особового складу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) відповідно до їх фаху та індивідуальних нервово-психологічних особливостей; проведення відповідної профілактичної роботи;

вивчення соціально-психологічного стану в підрозділах ВВНЗ (ВНП ВНЗ), опрацювання пропозицій командирів усіх ступенів щодо вдосконалення виховної роботи;

вивчення та коригування соціально-психологічного стану в підрозділах ВВНЗ (ВНП ВНЗ), проведення соціально-психологічних заходів щодо зміцнення військової дисципліни;

соціально-психологічний аналіз чинників, які сприяють виникненню нестатутних стосунків та інших негативних явищ, їх соціально-психологічна профілактика та корекція;

організація та проведення заходів з виконання вимог законодавства України щодо соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей, працівників Збройних Сил України;

формування в колективах науково-педагогічних (педагогічних) працівників творчої атмосфери, високої моралі та відповідальності;

виховання в курсантів (слухачів, студентів) якостей, необхідних майбутньому офіцеру, здатному грамотно навчати та виховувати підлеглих, зміцнювати військову дисципліну і організованість, підтримувати постійну бойову готовність, уміло згуртовувати військові колективи, працювати в умовах демократизації життя у військах (силах).

IV. Методична робота

4.1. Основними завданнями методичної роботи є:

науково-методичне забезпечення організації, проведення та управління якістю освітнього процесу (освітньої діяльності);

підвищення методичної майстерності керівного складу, науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників, командирів підрозділів курсантів (слухачів, студентів) ВВНЗ (ВНП ВНЗ);

удосконалення методики, форм та технологій проведення всіх видів навчальних занять тощо.

4.2. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу здійснюється ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на підставі нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України та Міністерства оборони України з урахуванням науково-педагогічних досягнень у галузі вищої освіти та підготовки військових фахівців.

Науково-методичне забезпечення освітнього процесу включає створення стандартів вищої військової освіти, підручників, навчальних та навчально-методичних посібників, обґрунтування навчально-методичної та організаційно-планувальної документації.

Методичні розробки для проведення навчальних занять розробляються на кафедрах, обговорюються на засіданнях кафедр або предметно-методичних комісій і затверджуються керівником (начальником, завідувачем) кафедри.

4.3. Основними формами і напрямками методичної роботи у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) є:

проведення навчально-методичних (методичних) зборів (до 5 діб), нарад, науково-методичних конференцій та семінарів;

засідання вчених рад ВВНЗ (ВНП ВНЗ), факультетів, методичних рад ВВНЗ (ВНП ВНЗ), засідання кафедр (предметно-методичних комісій) з розгляду питань методики навчання та виховання курсантів (слухачів, студентів);

інструкторсько-методичні, показові, відкриті та пробні заняття;

лекції, доповіді, повідомлення з питань методики навчання, загальної та військової педагогіки і психології;

розробка і вдосконалення навчально-методичних матеріалів, тестів тощо, вдосконалення матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу;

проведення педагогічних (методичних) експериментів і втілення їх результатів в освітній процес, вивчення та реалізація в освітньому процесі вимог керівних документів, передового педагогічного досвіду та досвіду бойової підготовки військ (сил);

розробка пропозицій щодо вдосконалення освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм підготовки військових фахівців, вимог до системи забезпечення якості вищої освіти (у разі їх наявності), навчальних (робочих навчальних) планів, програм (робочих програм) навчальних дисциплін;

розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо планування роботи науково-педагогічних (педагогічних) працівників, курсантів (слухачів, студентів);
проведення контролю навчальних занять.

4.4. Навчально-методичні (методичні) збори у ВВНЗ (ВНП ВНЗ), у відділенні військової підготовки (на факультеті, кафедрі) проводяться перед початком навчального року (семестру). На зборах підводяться підсумки роботи за період навчання (минулий навчальний рік, семестр), визначаються і обговорюються раціональні підходи до навчальної, методичної та виховної роботи, організовується проведення лекцій і доповідей на військово-педагогічні, науково-методичні та спеціальні теми, віддаються рекомендації щодо порядку реалізації в освітньому процесі нових вимог нормативних документів і досвіду військ (сил).

4.5. Навчально-методичні (методичні) наради проводяться з метою вирішення конкретних питань навчально-методичної роботи на факультеті (у відділенні військової підготовки, на кафедрі). Спільні наради декількох кафедр (міжкафедральні наради) організовуються і проводяться керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), його заступниками, начальником навчального відділу, керівниками факультетів, кафедр.

4.6. Науково-методичні конференції та семінари проводяться у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) (у відділенні військової підготовки, на факультетах, кафедрах). На них розглядаються найважливіші питання вдосконалення підготовки військових фахівців, утілення в освітній процес нових технологій, методів навчання, досліджень з проблем військової освіти, наукової організації праці науково-педагогічних працівників. Науково-методичні конференції можуть відпрацьовувати, розробляти рекомендації, які затверджуються керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), факультету, кафедри.

4.7. Кафедра є центром методичної роботи. На засіданнях кафедри обговорюються питання вдосконалення структури і змісту навчальних дисциплін, методик проведення і матеріально-технічного забезпечення навчальних занять, підготовки науково-педагогічних (педагогічних) кадрів і підвищення кваліфікації особового складу кафедри, проведення педагогічних (методичних) експериментів тощо. Рішення на засіданнях кафедри приймається більшістю голосів. Протоколи засідання підписуються секретарем і затверджуються керівником (начальником, завідувачем) кафедри.

4.8. На кафедрі створюються предметно-методичні комісії (далі - ПМК), до складу яких входять науково-педагогічні (педагогічні) працівники, які разом ведуть навчальну роботу з певної навчальної дисципліни або групи навчальних дисциплін. До складу комісії залучаються науково-педагогічні (педагогічні) працівники споріднених кафедр, а також керівний склад ВВНЗ (ВНП ВНЗ), командири підрозділів курсантів (слухачів, студентів). Голова ПМК призначається керівником (начальником, завідувачем) кафедри. Можуть створюватися міжкафедральні ПМК. Головою ПМК з навчальних дисциплін професійної (професійно-орієнтованої) та практичної підготовки призначається заступник керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

На ПМК покладаються:

розробка і вдосконалення часткових методик викладання навчальних дисциплін;
розробка пропозицій щодо вдосконалення освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм підготовки військових фахівців, навчальних (робочих навчальних) планів та програм (робочих програм) навчальних дисциплін;

підготовка та обговорення текстів лекцій, методичних розробок, а також інших навчально-методичних матеріалів з усіх видів навчальних занять;

розробка та обговорення змісту індивідуальних завдань для самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів) з навчальних дисциплін;

розробка матеріалів навчально-методичного забезпечення самостійної роботи курсантів (слухачів, студентів);

надання допомоги призначеним на посади науково-педагогічним (педагогічним) працівникам у засвоєнні навчальної дисципліни і в підготовці їх до проведення занять;

проведення показових, інструкторсько-методичних і пробних занять з подальшим їх обговоренням;

узгодження змісту і методики викладання навчальної дисципліни з відповідною роботою споріднених ПМК;

організація зв'язку та співробітництва з підрозділами курсантів (слухачів, студентів) з питань освітнього процесу;

обговорення проектів підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій та іншої науково-методичної літератури;

розробка пропозицій щодо вдосконалення навчально-матеріальної бази і безпосередня участь у їх реалізації;

розробка залікових, екзаменаційних матеріалів та варіантів контрольних робіт;

аналіз результатів поточної успішності, диференційованих заліків та екзаменів з відповідної навчальної дисципліни;

підвищення методичної майстерності та професійної підготовки науково-педагогічних (педагогічних) працівників;

утілення в навчальний процес передового досвіду військ (сил) та інших ВВНЗ та ВНП ВНЗ.

Рекомендації та рішення ПМК відображаються в журналі роботи ПМК і підписуються її головою.

4.9. Інструкторсько-методичні заняття проводяться з найбільш важливих і складних тем навчальних дисциплін, особливо з тих, що викладаються двома і більше науково-педагогічними (педагогічними) працівниками або із залученням до їх проведення командирів підрозділів курсантів (слухачів, студентів).

Метою інструкторсько-методичних занять є відпрацювання питань раціональної організації та проведення навчальних занять, засвоєння найбільш ефективних методичних прийомів, установлення загального розуміння і методики відпрацювання викладання навчальних питань. Інструкторсько-методичні заняття проводять керівники та заступники керівників ВВНЗ (ВНП ВНЗ), керівники факультетів, кафедр, найбільш підготовлені та висококваліфіковані науково-педагогічні (педагогічні) працівники, командири підрозділів курсантів (слухачів, студентів).

4.10. Показові заняття проводяться керівниками ВВНЗ (ВНП ВНЗ), їх заступниками, керівниками факультетів, кафедр, їх заступниками, а також досвідченими і висококваліфікованими науково-педагогічними, педагогічними працівниками, командирами підрозділів курсантів (слухачів, студентів) з метою показу найбільш ефективної організації і методики проведення навчальних занять, ефективних методів використання на заняттях лабораторного обладнання, озброєння та військової техніки, інших елементів навчально-матеріальної бази. Показові заняття організуються відповідно до плану методичної роботи на навчальний рік та розкладу навчальних занять. На них мають бути присутні науково-педагогічні (педагогічні) працівники і командири підрозділів курсантів (слухачів, студентів).

4.11. Відкриті заняття проводяться відповідно до розкладу навчальних занять з метою обміну досвідом, надання допомоги науково-педагогічним (педагогічним) працівникам з організації занять і вдосконалення методики їх проведення.

4.12. Пробні заняття проводяться за рішенням керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), факультету, кафедри з метою визначення готовності науково-педагогічних (педагогічних) працівників до самостійного проведення навчальних занять з курсантами (слухачами, студентами), а також вироблення методики проведення навчальних занять з нових тем і питань. Пробні заняття проводяться без курсантів (слухачів, студентів).

Показові, відкриті та пробні заняття обговорюються на засіданнях кафедр або ПМК і оформляються відповідним протоколом.

4.13. Педагогічні (методичні) експерименти організуються і проводяться з метою перевірки на практиці результатів наукових досліджень у галузі військової освіти та

педагогічної науки. Втілення в освітній процес рекомендацій, заснованих на результатах наукових досліджень, здійснюється після їх експериментальної перевірки, обговорення на кафедрі, розгляду на вченій раді ВВНЗ (ВНП ВНЗ), факультету.

4.14. Контроль навчальних занять проводиться керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) та його заступниками, начальниками (заступниками начальника, старшими офіцерами) навчальних відділів (відділень, частин), керівниками (начальниками) факультетів, кафедр і їх заступниками, професорами, доцентами, старшими викладачами з метою визначення наукового і методичного рівнів проведення навчального заняття, ступеня досягнення навчальної і виховної мети, рівня підготовки особи, яка проводить заняття, підвищення якості навчання і виховання курсантів (слухачів, студентів), виявлення позитивного досвіду та недоліків у навчанні, надання допомоги кафедрам у покращенні освітнього процесу.

Контроль навчальних занять може бути плановим і позаплановим. За результатами контролю навчальних занять проводиться їх детальний аналіз з науково-педагогічними (педагогічними) працівниками особисто (науково-педагогічними та педагогічними працівниками кафедри, ПМК). Висновки, зауваження та рекомендації щодо вдосконалення змісту і методики проведення навчального заняття відображаються в журналі контролю навчальних занять і доводяться до відома кожного науково-педагогічного (педагогічного) працівника кафедри, що перевірявся, та керівника (начальника, завідувача) кафедри. Контроль навчальних занять повинен охоплювати усіх науково-педагогічних (педагогічних) працівників кафедри. При цьому робота кожного науково-педагогічного (педагогічного) працівника з проведення навчальних занять перевіряється не менше одного разу за навчальний рік.

Контроль навчальних занять може також здійснюватися комісіями, які створюються за рішенням керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), факультету, кафедри.

4.15. З метою узагальнення і розповсюдження передового досвіду навчання та виховання курсантів (слухачів, студентів), організації проведення педагогічних (методичних) експериментів і втілення їх результатів в освітній процес, створення умов для підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних (педагогічних) працівників у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) створюються навчально-методичні кабінети.

Роботу навчально-методичних кабінетів організовує заступник керівника (начальника) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з навчальної (навчальної та наукової) роботи або керівник (начальник) навчального відділу (частини, відділення) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) (керівник підрозділу ВВНЗ, який відповідає за організацію освітньої діяльності).

Навчально-методичний кабінет забезпечує також накопичення науково-методичних матеріалів, проведення навчально-методичних (методичних) зборів, методичних рад, ведення бібліографії, організовує виставки педагогічної і науково-методичної літератури тощо.

4.16. Організація методичної роботи у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) покладається на навчальний відділ (частину, відділення) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) або підрозділ ВВНЗ, який відповідає за організацію освітньої діяльності. Він розробляє план методичної роботи на навчальний рік, організовує і контролює його виконання. Заходи плану методичної роботи ВВНЗ (ВНП ВНЗ) вносяться до плану-календаря основних заходів на місяць.

V. Підготовка та підвищення кваліфікації керівного складу та наукових і науково-педагогічних працівників

5.1. Підготовка та підвищення кваліфікації керівного складу та наукових і науково-педагогічних працівників здійснюються відповідно до вимог чинного законодавства.

5.2. Підготовка наукових і науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) організовується і проводиться в докторантурі, ад'юнктурі та шляхом здобуття наукового ступеня поза докторантурою та ад'юнктурою.

5.3. Підготовка офіцерів, призначених у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) безпосередньо з військ (сил) на посади керівного складу, науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників, здійснюється на відповідних курсах у ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Начальники курсів, курсові офіцери, командири рот (батарей, ескадрилій) і взводів курсантів можуть проходити початкову підготовку у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) або на зборах, що організуються за рішенням керівника (начальника), якому підпорядкований ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

5.4. Підвищення кваліфікації науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників здійснюється під час проведення ними всіх видів навчальних занять, методичної та наукової роботи, під час занять з індивідуальної підготовки, а також у процесі самостійної роботи з удосконалення військових і спеціальних знань.

Підвищення кваліфікації, крім того, здійснюється:

науково-педагогічними (педагогічними), науковими працівниками-військовослужбовцями - на курсах підвищення кваліфікації офіцерського складу ВВНЗ (ВНП ВНЗ), а також на інших курсах, які забезпечують підвищення індивідуальної фахової підготовки, на стажуванні у військах (силах), споріднених ВВНЗ (ВНП ВНЗ), в установах, на підприємствах, в організаціях Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади України, а також на навчаннях військ (сил), випробуваннях озброєння та військової техніки тощо;

науково-педагогічними (педагогічними), науковими працівниками Збройних Сил України - у навчальних закладах (підрозділах) системи підвищення кваліфікації фахівців Міністерства оборони України та інших органів виконавчої влади України, на стажуванні в провідних ВВНЗ (ВНП ВНЗ), ВНЗ і науково-дослідних установах, на підприємствах промисловості, а також на курсах, які забезпечують підвищення індивідуальної фахової підготовки.

Інші категорії офіцерів постійного складу підвищують свою кваліфікацію на зборах, навчаннях, а також у системі індивідуальної підготовки.

5.5. Управління підвищенням кваліфікації науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників покладено на заступника начальника ВВНЗ (ВНП ВНЗ) з навчальної та наукової роботи, організація та контроль - на навчальний відділ (частину, відділення) або підрозділ ВВНЗ, який відповідає за організацію освітньої діяльності. Він розробляє план підготовки та підвищення кваліфікації керівного складу, науково-педагогічних (педагогічних) працівників ВВНЗ (ВНП ВНЗ) на навчальний рік. На кафедрі діяльність з підвищення кваліфікації планує й організовує керівник (начальник, завідувач) кафедри.

Навчання науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників-військовослужбовців на курсах підвищення кваліфікації або проходження ними стажування у військах (силах) проводиться не рідше ніж один раз на 5 років. Підвищення кваліфікації досвідчених науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників може здійснюватися безпосередньо у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) за індивідуальними планами.

Науково-педагогічні (педагогічні), наукові працівники-військовослужбовці направляються для участі у навчаннях військ (сил), випробуваннях озброєння і військової техніки за планами Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, командувачів видів Збройних Сил України, командувачів військ оперативних командувань, керівників структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України за узгодженням з керівником, якому підпорядкований ВВНЗ (ВНП ВНЗ). При цьому залучення науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників-військовослужбовців для участі у навчаннях військ (сил), випробуваннях озброєння і військової техніки має здійснюватися з урахуванням освітнього процесу у ВВНЗ (ВНП ВНЗ). Терміни направлення науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників-військовослужбовців мають доводитися до відома ВВНЗ (ВНП ВНЗ) не пізніше ніж за 2 місяці до початку запланованого заходу.

5.6. Стажування - це одна з основних форм підвищення кваліфікації, що проводиться шляхом виконання науково-педагогічними (педагогічними), науковими працівниками професійних завдань та функцій на певній посаді.

Стажування може здійснюватись:

на власній базі;

на споріднених кафедрах та факультетах ВНЗ аналогічного профілю або ВВНЗ (ВНП ВНЗ) міста, країни;

в органах військового управління, військових частинах (на кораблях), на підприємствах, в організаціях, установах Міністерства оборони України;

на підприємствах, в організаціях та установах інших центральних органів виконавчої влади.

Стажування викладачів-військовослужбовців у військах (силах) проводиться з метою:

удосконалення їх військово-професійних знань і навичок зі спеціальності на відповідних командних, штабних, інженерних та інших посадах;

вивчення для використання в освітньому процесі передового досвіду оперативної, бойової та мобілізаційної підготовки військ (сил) і служби випускників ВВНЗ (ВНП ВНЗ) у військах (силах);

надання допомоги військам (силам) у впровадженні в їх практичну діяльність передових методів навчання і виховання, результатів наукових досліджень.

Стажування може проводитися також у структурних підрозділах Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, в установах, на підприємствах і в організаціях Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади України. Тривалість стажування встановлюється навчальною програмою стажування.

Рішенням керівника ВВНЗ (ВНП ВНЗ) відрядження науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників у війська (сили) тривалістю не менше одного місяця для виконання службового завдання, пов'язаного з практичною діяльністю зі спеціальності, може бути зараховане як стажування.

Військові частини, установи, ВВНЗ (ВНП ВНЗ) та організації, де проводиться стажування, визначаються начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України за поданням керівників, яким підпорядковані ВВНЗ (ВНП ВНЗ), на підставі заявок ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

5.7. На кожного призначеного на кафедру науково-педагогічного (педагогічного), наукового працівника, який починає проводити навчальну, методичну, наукову (науково-технічну) та організаційну роботу, розробляється план його професійного становлення. Для безпосереднього керівництва і надання йому допомоги призначається керівник з числа досвідчених науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників (професорів, доцентів, старших викладачів).

5.8. Індивідуальна підготовка - це система навчальних та виховних заходів підготовки осіб офіцерського складу, сержантського, старшинського і рядового складу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) щодо підвищення рівня їх теоретичних знань, удосконалення практичних навичок, умінь та професійної майстерності.

Організація індивідуальної підготовки осіб офіцерського складу, сержантського, старшинського і рядового складу ВВНЗ (ВНП ВНЗ) здійснюється відповідно до вимог керівних документів Генерального штабу Збройних Сил України.

VI. Матеріально-технічна база

6.1. Матеріально-технічна база ВВНЗ (ВНП ВНЗ) - це комплекс навчальних, матеріальних і технічних засобів, земельних ділянок, будівель, споруд, майнових комплексів, обладнання, іншого майна, призначених для забезпечення підготовки курсантів (слухачів, студентів) відповідно до освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програм, навчальних планів, сучасних технологій та методик навчання, а також

для виконання наукових досліджень і підготовки науково-педагогічних (педагогічних) кадрів.

Основними елементами матеріально-технічної бази ВВНЗ (ВНП ВНЗ) є:

аудиторії (лекційні зали), спеціалізовані класи, кабінети, лабораторії, бібліотеки, читальні зали, зали для курсового та дипломного проектування, викладацькі кімнати, інші навчальні та навчально-допоміжні приміщення;

озброєння та військова техніка;

навчально-лабораторна база (лабораторне обладнання, вимірювальна та електронно-обчислювальна техніка, технічні засоби навчання і контролю, наочне приладдя);

клінічна база (лікувально-профілактичні заклади, медичні частини, підрозділи, клініки, лікувальні та поліклінічні відділення, операційні, перев'язочні, медичні лабораторії та кабінети);

польова навчальна база (повітряного або морського вишколу): навчальні центри, полігони, табори, аеродроми, навчальні кораблі, системи пунктів управління (навчальних командних пунктів) тощо;

поліграфічна база;

навчально-виробничі майстерні, лабораторії;

база для виконання наукових досліджень: науково-дослідні лабораторії, обчислювальні центри (лабораторії, зали) тощо;

підручники та навчальні посібники, наукова та довідкова література, статuti, порадики, технічні описи, курси стрільби та водіння, інші нормативні документи і навчально-методичні матеріали;

спортивні комплекси і споруди, навчальні містечка, а також стройові плаці, тири та інші об'єкти із загальновійськової підготовки;

казармені приміщення та гуртожитки;

інші матеріальні та технічні засоби, будівлі, споруди, майнові комплекси, земельні ділянки, комунікації, обладнання, транспортні засоби та інше майно, яке використовується для забезпечення освітнього процесу та підготовки військових фахівців.

6.2. ВВНЗ (ВНП ВНЗ) забезпечуються:

озброєнням та військовою технікою, електронно-обчислювальною технікою, обладнанням, у тому числі поліграфічним, вимірювальними приладами, навчально-тренувальними засобами, технічними засобами навчання, макетами, стендами, запасними частинами, ремонтними комплектами та іншим військовим навчальним майном відповідно до штатів, табелів і норм постачання за заявками ВВНЗ (ВНП ВНЗ) у першу чергу через відповідні постачальні органи. Норми постачання переглядаються через кожні п'ять років і уточнюються щороку. Нові зразки озброєння, військової техніки, вузли, агрегати машин і систем, прийнятих на озброєння, поставляються до ВВНЗ (ВНП ВНЗ) у першу чергу з перших серійних зразків. Разом з новим зразком озброєння та військової техніки постачається відповідний навчально-тренувальний засіб (тренажер);

підручниками та навчальними посібниками - з розрахунку один примірник на трьох курсантів (слухачів, студентів), які одночасно вивчають навчальну дисципліну, і науково-педагогічного (педагогічного) працівника;

статутами, інструкціями, технічною, експлуатаційною та ремонтною документацією з нових зразків озброєння і військової техніки - органами, які здійснюють замовлення (постачання) за заявками ВВНЗ (ВНП ВНЗ);

наказами Міністерства оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, навчальними кіно-, відеофільмами для забезпечення освітнього процесу - згідно з нормативними документами Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

Кількість та площа аудиторій, спеціалізованих класів, кабінетів, лабораторій, службових, навчально-допоміжних та інших приміщень мають відповідати Ліцензійним

умовам надання освітніх послуг у сфері вищої освіти та встановленим нормам розквартирування військових частин, установ і ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

6.3. Для планування розвитку та вдосконалення матеріально-технічної бази ВВНЗ (ВНП ВНЗ) керівниками (начальниками) структурних підрозділів матеріально-технічного забезпечення ВВНЗ (ВНП ВНЗ) спільно з керівником (начальником) фінансово-економічної служби (відділення, групи) ВВНЗ (ВНП ВНЗ) розробляються:

на короткострокову перспективу (два навчальних роки) - план розвитку та вдосконалення матеріально-технічної бази ВВНЗ (ВНП ВНЗ), який пролонгується в кінці кожного навчального року. План розробляється з урахуванням пропозицій щодо покращення матеріально-технічної бази ВВНЗ (ВНП ВНЗ), зазначених екзаменаційною комісією, яка здійснювала атестацію випускників у поточному році;

на середньострокову перспективу (п'ять років) - перспективний план розвитку та вдосконалення матеріально-технічної бази ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Плани підписуються керівником (начальником) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), керівником (начальником) фінансово-економічної служби (відділення, групи) ВВНЗ (ВНП ВНЗ), погоджуються з керівниками відповідних органів та служб, що здійснюють постачання озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів, та затверджуються керівником (начальником), якому підпорядкований ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

Витрати коштів на придбання майна і його використання, капітальне будівництво та ремонт приміщень, поліпшення матеріально-технічного, навчально-лабораторного, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу тощо в межах статутної діяльності ВВНЗ (ВНП ВНЗ) здійснюються за рахунок асигнувань з відповідних статей кошторису Міністерства оборони України та власних надходжень ВВНЗ (ВНП ВНЗ), отриманих від плати за послуги, що надаються згідно з освітньою, науковою та навчально-виробничою діяльністю, благодійних внесків та грантів відповідно до рішення, прийнятого вченою радою ВВНЗ (ВНП ВНЗ).

VII. Міжнародне співробітництво

7.1. ВВНЗ (ВНП ВНЗ) має право здійснювати міжнародне співробітництво в порядку, встановленому чинним законодавством України.

7.2. Основними напрямками міжнародного співробітництва є:

участь у міжнародних освітніх та наукових програмах;
створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями;
проведення спільних наукових досліджень;
організація міжнародних конференцій, симпозіумів, конгресів та інших заходів;
участь у міжнародних освітніх та наукових програмах;
спільна видавнича діяльність;

створення спільних освітніх і наукових програм з іноземними вищими навчальними закладами, науковими установами, організаціями;

відрядження за кордон науково-педагогічних (педагогічних) та наукових працівників для науково-педагогічної (педагогічної) та наукової роботи відповідно до міжнародних договорів України, а також договорів між такими вищими навчальними закладами та іноземними партнерами;

залучення науково-педагогічних (педагогічних), наукових працівників іноземних вищих навчальних закладів для участі в науково-педагогічній (педагогічній), науковій роботі у вищих навчальних закладах України;

інші напрями і форми, що не заборонені законом.

7.3. Підготовка фахівців для іноземних країн у ВВНЗ (ВНП ВНЗ) здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства України.